

Den seneste offentlige henrettelse i Ribe

Af Søren Mulvad

Da jeg for et års tid siden læste den dengang nyudkomne guidebog om »Drivvejen«¹, kunne jeg læse, at den sidste offentlige henrettelse i Ribe fandt sted i 1744. Det syntes jeg lød underligt, fordi jeg er bekendt med to øjenvidneberetninger om den, og ingen af disse er så gamle som fra dette årstal. Den ene er en mundtlig tradition fra en lokal almuefamilie, den anden en anekdote fra den senere biskop Kochs tid som elev ved Ribe Katedralskole. Jeg påtog mig at undersøge sagen nøjere, og her er, hvad jeg fandt frem til.

Igennem 1980-erne fik min kone og jeg gentagne gange besøg af Peter Bondegaard Laurup (1923-1993), en banearbejder fra Rødekro, som var født i vores hus i Varming. Han havde livet igennem været ugift, og hans far var kort efter hans fødsel blevet alene med ham og hans søster, som blev passede af farmoderen, Nielsine (Sine) Laurup (1855-1941). Meget af hans interesse knyttede sig til barndomshjemmet og farmoderens fortællinger om slægtens fortid. En af fortællingerne drejede sig om tipoldefaderen, Christoffer Nielsen Bondegaard (1814-1875), som havde boet i et af nabohusene. Han havde været landsbyskrædder og i øvrigt havde han været et vittigt hoved, hvad den lokalhistoriske litteratur om Varming også vidner om.²

Peter fortalte blandt andet, at skrædderen en gang havde været spadserende til Nr. Farup for at sy, og at han på hjemvejen en vinternat var blevet passet op i Ribe Plantage af en grov karl, som havde spurgt ham, hvad klokken var.

Christoffer var blevet skræmt og havde ikke turdet tage sit lommeur frem, men svarede noget i retning af: »Da a gik fra Farup var den 7 1/4, så den er nok hen ad 8 nu«. Derpå skiltes de, og Christoffer gik hjem. Næste dag havde han hørt, at der var blevet myrdet en mand i Ribe Plantage aftenen forud. Morderen var senere blevet henrettet i umiddelbar nærhed af gerningsstedet, nemlig imellem Galgebakkerne i Ribe Plantage. Christoffer havde været sikker på, at han havde mødt den pågældende morder hin aften. Han havde senere været ude at se henrettelsen og havde fortalt, at et ægtepar fra en landsby i nærheden af Brørup havde trukket en epileptisk datter frem, for at hun skulle drikke af det blod, der sprøjtede ud af forbryderens hals. Dette skulle ifølge gammel folketro være en nyttig medicin.

For at komme så nær til kilden som muligt, måtte jeg ty til at læse sagsreferaterne i Ribe Bys justitsprotokol. Foruden de korte notitser i Ribe Stifts Tidende, er det formodentlig de eneste kilder, der findes til denne sag.

Avisen, Ribe Stifts Tidende bragte kun sjældent nyheder med lokal relevans. Avisen udkom tre dage om ugen i disse år, og redaktionen har sandsynligvis vidst, at enhver nyhed, nok så lille den kunne være, sikkert var ude over den gamle stad længe før avisen kunne blive trykt.

Det første, man finder, er en notits fra fredag den 9. december 1842, hvori det hedder:

»I Fredags Aftes i forrige Uge fandtes i en Grøft norden for Plantagen Liget af en Mand fra

*Christoffer Nielsen Bondegaard, født 1814 i Roager, død på Ribe Bys sygehus 1875, og hustru Christiane, født 1811 i Tistrup ved Brørup, død i Varming 1891.
Foto i Historisk Arkiv i Seem Sogn.*

Tjæreborg Sogn. Liget var skrækkelig forslået i Ansigtet og Tindingen knust. Den Myrdede var vendt tilbage fra Føhr, hvor han havde tjent og sammensparet en lille Sum Penge, som var ham berøvet. En Person, som var set i Selskab med den Myrdede Dagen før, er ved Politiets hurtige Foranstaltning blevet greben og ført hertil; men uagtet Alt synes at vidne imod ham, har han dog hidtil Intet villet bekende«.

Den gamle stads borgere har næppe reageret med større overraskelse på meddelelsen, der jo

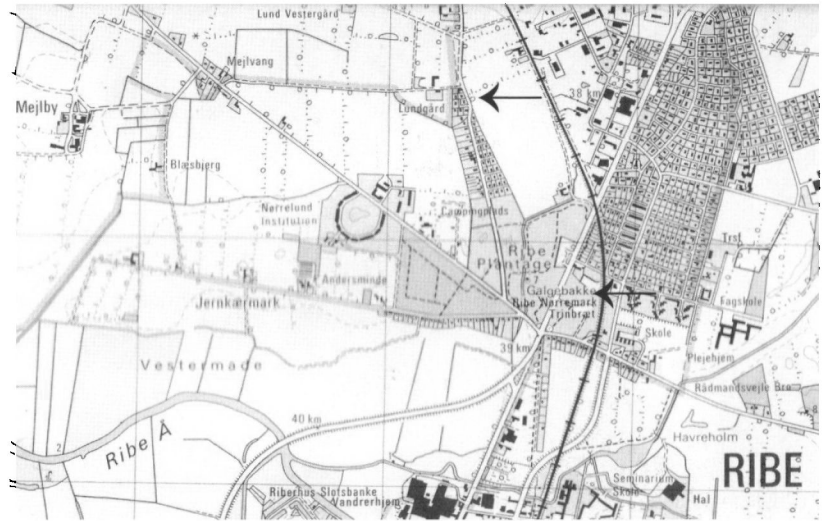
refererede en uegammel begivenhed, som formodentlig allerede var på hver mands læber. Redaktøren har snarere offentliggjort notatet til underretning for landets øvrige aviser, som skrev af efter Ribe Stifts Tidende, ligesom denne avis ivrigt skrev af efter landets øvrige »tidender«. Her følger så historien, som kilderne fortæller den.

Der lå et lig

Ifølge politirettens protokol tog sagen sin begyndelse allerede fredag den 2. december 1842 om aftenen klokken 8, hvor politiretten blev sat på Ribe Rådstue. I borgmesterens fravær blev sagen ført af fuldmægtig Wilmann som konstitueret dommer i overværelse af vidnerne Wilslef og Apitz. Ved retsmødet skulle søges oplyst, om man kunne identificere det fundne lig af en mandsperson, som samme dags eftermiddag klokken 4 var blevet opdaget på marken tæt vesten for Lundgård, der ligger lige nord for Ribe. Liget var blevet fundet af en mand fra Kærbøl, Joen(?) Hammond(?) [læsemåden er usikker på grund af skriverens rædsomme klo], som gjorde anmeldelse. Politidommeren havde ladet vægterne Peder Kalhauge og Carl Lautrup afhente liget og fået det henlagt på byens fattighus's ligstue, og det var blevet besigtet af distriktskirurgen, som havde fundet, at liget havde sådanne læsioner, at det måtte antages uden al tvivl, at afdøde var blevet dræbt. Derfor var der straks er indgivet ansøgning til amtet om, at idetifikationsforretning måtte foretages.

Vægterne, som havde hentet liget forklarede, at afdøde lå »midtskjels Grøften, der adskiller Ribe Mark fra Lundgårds Mark omtrent 100 Favne fra sidstmeldte Gård med den halve Krop i Grøften, dog således at Hovedet hvilede på den ene side af Grøften ... Den afdøde lå med Blod til Håret og ... en Tobaksdåse lå på Marken tre Favne fra Grøften.« Der blev umiddelbart efter

Ugerningen fandt sted på marken vest for Lundgård. Forbryderen blev halshugget ved Galgebakkerne i Plantagen nord for Ribe. Kort over Ribe Nørremark/ Kærbøl. Målebordsblad 1112 I NV.

fundet af liget foretaget en række afhøringer, der dels skulle føre til identifikation af afdøde og dels fastslå, hvor vedkommende havde færdes i tiden forud for mordet, og i hvis selskab han havde været set.

Hvem véd noget?

Efter tidens skik og daglige brug var det yderst rimeligt, at de først afhørte blev stadens værtshusholdere, hos hvilke fremmede rejsende nødvendigvis havde ærinde, såfremt de ikke havde slægt eller bekendtskab i byen, hos hvem de kunne bispises og overnatte.

Værtshusholder Niels Jensen fortalte, at der sidste onsdag aften, hvilket må være den 6. december, var kommet en mand ind til ham for at afhente et tornyster, som dagvognskusken fra Skærbæk havde haft med og havde sat af i værtshuset efter aftale med ejeren, som hed Anders og var en ældre enkemand fra Tjæreborg i Sneum Sogn. Tornystret havde været propfyldt med klæder, og manden fortalte, at han havde haft tjeneste på øen Sylt. Nu var han på vej til sit

hjem i Tjæreborg. Værtshusholderen havde set, at manden havde en tobakspibe med porcelænshoved med sig.

De følgende vidner, som blev afhørt, var ligeledes enten værtshusholdere eller havde tjeneste hos disse. Anders Weiss, som drev den stadig bekendte Weiss' Stue på Torvet i Ribe forklarede, at den mand, som den forrige havde beskrevet, hed Anders Bjerg, eller måske Anders Vad. Han var kommet ind på Weiss' Stue onsdag aften klokken seks for at overnatte dér. Han havde medført de omtalte genstande, et tornyster og en pibe. Desuden havde Anders Weiss set, at manden havde et lommeur i en kæde. Da han betalte for logis, havde Anders Weiss set, at manden havde omtrent 8 Rigsdaler i holstensk kurant i sin pung, skønmæssigt anslået, da summen var i småmønt. Mens han var i skænkestuen, var der kommet en ubekendt mand ind til ham og havde anmodet ham om at måtte låne 12 skilling, hvilket Tjæreborg-manden dog ikke ville. Manden havde været af middel størrelse og iført en mørk kalmuksjakke [dobbeltvævet bom-

Weiss' stue. Foto Hude, ca 1880.

uldsjakke] med udvendige sidelommer. Hans ansigtsfarve havde været meget bleg. Han så ud som en fattig mand. Om torsdagen havde han igen set denne mand. Da var han ifølge med et fruentimmer på vej nord ud ad vejen op mod Galgemarken, hvorfra Anders Weiss selv kom agende i sin vogn.

Jørgen Bang, som var karl hos Anders Weiss havde åbenbart siddet i skænkestuen, da den rejsende fra Tjæreborg var derinde, og han kunne supplere beskrivelsen af lommeuret på følgende måde:

»Der var en hel Messingkasse yderst for at bevare Uret for Stød og Snavs, Uret selv havde en Sølvkasse med Optrækkerhul, for [hvilken] det forekommer Komparenten, at der var en Klap. Uret som han ikke så sig i stand til at

beskrive nøjere, var af middelmådig Størrelse og temmelig tykt og havde så vidt vides hvid Porcelæns Skive. Ved Uret hængte en Messingurnøgle, formentlig i en Kæde, hvilken Komparenten ikke kunne se«.

Dette ur og den nøjagtige beskrivelse af det kom til at gå igen mange gange i sagens forløb, og det viste sig, at det var et vigtigt spor, som siden skulle medvirke til at fælde drabsmanden. Det bemærkes, at ordet »komparent« hlv. »komparentinde« betegnede personer, som stod for en ret og hvis udsagn blev ført til protokols. Der er intet fornærmende eller nedværdigende indhold i ordet.

Tredje vidne, værtshusholder Peter Nielsen Nissen forklarede, at den rejsende fra Tjæreborg havde været i hans hus og havde drukket en snaps, og da han betalte denne, så værtshusholderen, at mandens pung var en snavset sort og hvid sribet lærredspung, og han kunne ligesom Anders Weiss beskrive, hvor meget kapital der omtrent havde været i pungen. Man slap ikke ubemærket igennem den gamle stad for 150 år siden! Samme værtshusholders søn, Thomas Peter Nissen havde også bemærket den rejsende og kunne supplere med, at han havde set den rejsende, da han dagen derpå kørte hjem fra marken. Denne var da på vej ud ad Nørreport ifølge med en meget før mandsperson af lemmer og ansigt af middel størrelse iført blå trøje og så vidt erindres ditto benklæder, træsko og mørk tøjasket med lodden foerværk omkring samt opstående skygge. Han havde tidligere set denne person og var i stand til at genkende ham. Han hedder Andreas, skal være fra Thyland og havde tjent gårdejer Riis på Seemgård i dette års sommer. Peter Nielsen Nissen bemærkede at have hørt, at denne person havde logeret hos Christian Nielsen på Kjærbøl Mark natten mellem onsdag og torsdag.

Gårdskarlen Peder Madsen forklarede der-

Seemgård, nye hovedbygning. Seemgård brændte 1862. Den nuværende hovedbygning fra 1863 er opført af arvefæster under grevskabet Schackenborg, Riis. Foto i Historisk Arkiv i Seem Sogn.

næst, at han havde set omtalte mand fra Tjæreborg, da han havde været et ærinde for værtshusholder Thomas Mathiesen, og endnu en værtshusholder, Søren Christensen, kunne fortælle, at den rejsende havde været i hans hus og »havde drukket en snaps eller to« og var truffet sammen med en karl, som man efter ovenstående beskrivelse kan se må have været karlen fra Seemgård, som var ifølge med Christian Nielsen fra Kærboel Mark, hvem han kendte lidt, da han tidligere havde tjent hos dennes nabo ved navn Knud.

»og da Christen Nielsen ikke tykte om at gå ene Hjem, fulgte bemeldt Anders efter Aftale med. Komparenten bemærkede, at Anders bar Træsko enten af de såkaldte fynske eller dem man bruger nord oppe i Jylland og var af en

anden Facon end denne egns. Anders medførte en Stok af en ung Egestamme, temmelig tyk forneden, hvilken Stok han også havde med sig, da den Rejsende [altså Anders fra Tjæreborg] gik forbi Komparentens Vinduer«.

Også disse træsko af en egnsfremmed facon skulle siden vise sig at være vigtige spor i sagens efterforskning.

Derpå vidnede Hanne Mathiesen, gift med værtshusholder Thomas Mathiesen, at den rejsende også havde været inde hos hende og havde drukket en snaps og havde spillet et enkelt spil kort med nogle gæster i skænkestuen, hvilke hun beskrev nøjere med opgivelse af deres hjemsted og familierelationer. Den tykke karl fra Seemgård havde været med i selskabet og han havde tinget med den rejsende om køb af hans

lommeur, men hun kendte dog ikke den pris, de var blevet enige om. Det skulle siden vise sig, at denne iagttagelse ikke stemte; men den illustrerer udmærket, hvad ældre jyske etnografer fortæller, nemlig at de jyske karle sjældent kom sammen uden at der skulle handles om ure, tobakspiber, lommeknive eller tørklæder.

Man kunne nu ikke umiddelbart komme den afdødes færden nærmere, og fuldmægtig Wilmann sluttede forhørene denne dag.

Liget

Man fortsatte næste retsmøde mandag den 4. december i Ribe Bys Fattighus for at optegne de klæder, hvori den døde var klædt. Disse var en mørkeblå vadmeststrøje med mørkt lærredsfoer i armene og ditto lomme i højre side indvendig samt udvendig lomme i højre side. Brun- og sortstribede bukser af engelsk loden med blanke metalknapper, voegarns(?)vest, blå med brungule striber og blanke knapper, sort klædesundervest med ærmer af vævet tøj, blå med røde og hvide striber, ulden mørkegrå strikket undertrøje med ærmer af samme slags, grå manchester underbenklæder og blågarnsskjorte, hvide uldne lange strømper, læder-knæremme med messingspænder og underforet med gråt uldent tøj, en ubleget blågarnsskjorte uden mærke, støvler, hvoraf den højre har en sinke og lappet foran på sålen og begge lappede på ydersiden af overlæderet. Disse havde sorte skafter og var af blanklæder, han havde en blank voksdugskasket med læderskygge og sort foer indvendig, en mørkeblå ulden matros hue, blå med rød-hvid kant, et halvt silke rød-og-hvidstribet halstørklæde, et ditto gråt med bort, dels rødstribet dels hvidstribet, et gråt lærredshalsbind med ulden klap ved brystet og en jernknap i nakken og hvide uldne vanter med en tommelfinger i.

Beskrivelsen af klæderne har i sig selv ikke

umiddelbart noget formål, men anføres her som et eksempel på, hvor broget datidens almue yndede at gå klædt. Man lægger tillige mærke til den meget solide påklædning, hvor både undertrøje, vest og jakke havde lange ærmer og at der var både hue og kasket på hovedet. Det var selvfølgelig også i december måned; men der var hverken frost eller sne endnu, som det siden vil fremgå. Det er ikke lykkedes at fastslå, hvor den myrdede blev jordet. Han er ikke nævnt i nogen af Ribe Købstads kirkebøger og heller ikke i Farup eller Tjæreborg. Henvendelse til lokalkivet i Tjæreborg er forblevet ubesvaret.

Mistænkt pågribes

Politiet i Ribe var nu ivrig efter at kunne pågribe den tykke karl, som var set i selskab med den myrdede Anders Vad fra Tjæreborg, da han sidst var blevet set på vej ud af staden. Politibetjent og arrestforvarer Wilsleff blev sendt med hest og vogn nordpå med dels et signalement og dels en arrestordre i lommen. Hans rejsebeskrivelse, som er nøje indført i retsprotokollen, skal her genfortælles i en kortere version.

Arrestforvareren havde været inde i samtlige huse og gårde ved landevejen mellem Gredstedbro Kro og Lyhne Kro, hvor den eftersøgte blev pågrebet. I Varde tog han denne bys arrestforvarer, Damgaard, med sig på den videre færd. Om natten til den 3. december var de to arrestforvarere kommet til Lyhne Kro, hvor de havde banket kromanden, Jakob Christensen op klokken 1 efter midnat. Kromanden genkendte den eftersøgte efter signalementet og førte de to betjente til et af gæsteværelserne, hvor karlen allerede lå vågen. Han svarede på spørgsmålet om, hvem han var, at han var »en Jyllandskar!«, hvormed han mente, at han ikke var sønderjyde, han angav at være fra Mors, og at han var kommet gående fra Kolding. Wilsleff påstod, at det var løgn, hvorpå han straks ændrede forklaringen

til, at han var kommet fra Foldingbro. Wilsleff påstod, at også det var løgn, hvorpå karlen fortalte, at han kom fra Ribe, hvor han havde været i tjeneste på Seemgård. Wilsleff erklærede, at han nu var under arrest, og bad ham stå op af sengen. Karlen adlød villigt og klædte sig på, men vidnerne lagde mærke til, at han to gange i løbet af påklædningen stak sin hånd ind i sengen og tog noget ud. Der har rimeligvis været ringe belysning, så ingen kunne se, hvad han stak til sig. Derpå gik de ind i kroens skænkestue, hvor arrestanten blev visiteret. Karlen var påfaldende rolig og uafficeret under arrestationen, men synligt nervøs, da betjentene berørte ham og undersøgte hans krop og tøjet han havde på. Der kom adskillige småsager frem, blandt andet lommeuret, der svarer til ovenanførte beskrivelse og to stofpunge. Senere fik karlen sin trøje på, som hang i skænkestuen og her i lommen fandtes en tobakspibe foruden den, han havde haft hos sig i sovekammeret. Desuden lå hans skudsmålsbog i lommen, lydende på Andreas Andersen Storgaard, hvilket navn herefter skal anvendes om manden, som viste sig at være morderen. Under visitationen kom »en ubekendt af bondestanden« til og vidnede tillige med kroværten, at de fremlagte genstande blev opgjort og ført til protokols. I sagsfremstillingen fremgår også, at krokonen var til stede, men hun er ikke nævnt som gyldigt vidne, da Wilsleff næppe regnede det nødvendigt at nævne en kvinde, når der var tilstrækkeligt med mænd til stede.

Karlen opfordrede kromanden til at udtage 24 skilling af pungen som betaling for fortæring og logis, hvorpå alle dele blev pakket ned i et par tørklæder og forsynet med kromandens segl. Derefter kom »den ubekendte af bondestanden« og lagde et urband frem, som Andreas Storgaard havde givet ham aftenen forud som betaling for at måtte age videre nordpå med ham. Man fandt Andreas Storgaards egestok

frem og kunne nu begive sig mod Ribe. Undervejs var man inde i Endrup Posthus for at tage et par træsko med, som Andreas Storgaard havde stillet ind der til senere afhentning. »Træskoene er meget store og af fynsk Facon eller af den Slags, som bruges i den nordlige del af Jylland;« hedder det i beskrivelsen.

De genstande, som arrestforvareren havde taget til sig, og som var i Andreas Andersen Storgaards besiddelse var

1. et par gamle grå vadmelsbukser,
2. en mørkeblå vest med gule krusede knapper,
3. en gammel hør- og bomulds garns skjorte,
4. et rødt bomulds og
5. et do. blå med gule blomster og bort forsynet tørklæde,
6. et par halv hvide uldne strømper,
7. et par do. nye sokker,
8. et par grå uldne vanter med en tommelfinger,
9. et stykke mørkegrønt manchester, omtrent 6 alen,
10. en mørkegrøn klædeskasket med brunt foreværk af hvilken skyggen er til at slå op og også er foret samt en foret krans om pulden og indvendig drottet med grønt,
11. et ny pibehoved med nysølvbeslag,
12. et gammelt sort piberør med rød ulden lidse,
13. et pibetøj med porcellænssvampedåse og hoved, begge med malede blomster på og hovedet med inskription »Treue« [Troskab], messinghytte med kæde af samme slags som er fastgjort ved røret, der er af brun farve og har elastisk mellemstykke, der er bevirket med messingtråd.
14. Tørklædet, hvori disse varer var indsvøbte er det ovennævnte,
15. en sort hornske,
16. træsko,

17. stok,
18. skudsmålsbogen hvoraf fremgår, at den anholdte er fra Solberg Sogn og by på Morsø, Thisted Amt,
19. [og] et silketørklæde.

Vognen ankom til Ribe klokken 2 $\frac{3}{4}$ søndag eftermiddag den 4. december.

Selv om man nu havde pågrebet en mistænkt, havde vedkommende endnu ikke aflagt tilståelse for retten. Der blev afholdt nogle forhør, om hvilke retsskriveren kunne notere, at Andreas Storgaard havde viklet sig ind i en række løgne og kun havde kunnet svare »Det véd jeg ikke« til mere uddybende spørgsmål.

Hvem var arrestanten?

Skudsmålsbogen, som han medførte, lød på navnet Andreas Andersen Storgaard. Han var født i Thisted Amt, Sundby i Solberg Sogn og var uægte søn af fruentimmeret Johanne Laursdatter og 24 år gammel. Han havde ved frilod undgået at tjene som soldat og havde tjent for sit brød, siden han var 16 år gammel.

Han beskrives således: »Blå Øjne, blondt Hår, et lidet Ar på venstre Tinding, venstre Hånds Pegefinger er krum og stiv i det inderste Led, som han angiver at hidrøre fra et Skår med Hakkelseskniven, 67 Tommer høj, før af Lemmer og Ansigt, hvis Farve er rødladent. Han er iført blå Vadmeststrøje og Bukser i hvilken første er sorte Hornknapper og Trøjen er forsynet med blågarns Lærred, brunstribet tosel Vest med runde brune Knapper, Hørgarnsskjorte, en Undertrøje af hvidt og blåt Vadmest med ternede Bomuldsærmer, et gult og blåt blomstret Halstørklæde og hvide, lange uldne Strømper«.

Skudsmålsbogen bar påtegninger fra en række pladser, hvori han havde tjent, blandt andre kirurg Nørgaard på Mors i 1828, pastor Fønss i Møgeltønder i 1842 og gårdejer Riis på

Seemgård, hvorfra han var afgået 29. sept. 1842 og havde da agtet sig til Gørding Sogn. I Seem Sogns Kirkebog er noteret om ham og en større flok tjenestefolk, der er anført under ét ved afrejsen »Om disse intet ufordelagtigt bekendt«.

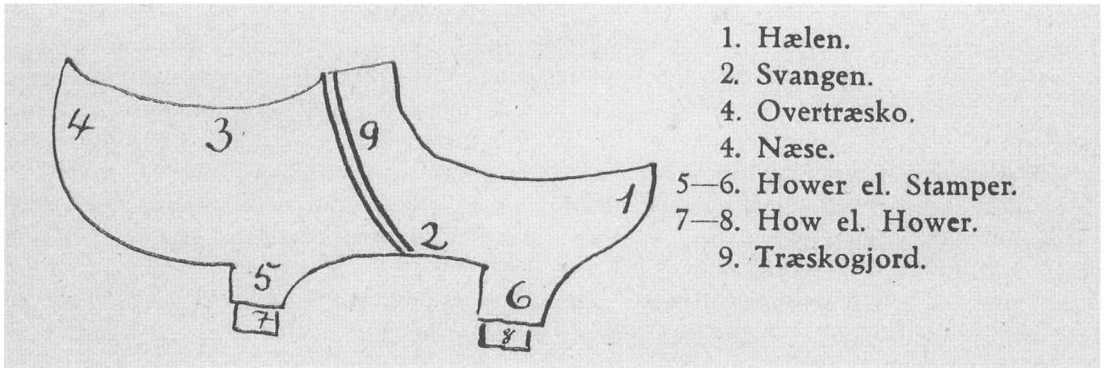
Ifølge skudsmålsbogen skulle han altså have tjent kirurg Nørgaard på Mors i 14 år førend han forlod sin fødested for at søge nye oplevelser. I løbet af forhørene viser det sig, at han havde strejftet en del omkring, og man må i den sammenhæng beundre datidens tjenestefolk for deres dygtighed til at vandre lange strækninger til fods. Han fortalte blandt andet om sin tur fra Seemgård ved tjenestens udløb dér, hvorledes han var gået dag for dag.

Først havde han tjent Riis på Seemgård fra Majdag til Mikkelsdag, og derpå havde han begivet sig til sin moder, der opholdt sig i Solberg Bys Fattighus i en fire ugers tid. [En tur på 59 mil, eller 350 kilometer]. Han begav sig derpå sønderpå for at få arbejde, men fik intet og opholdt sig tre dage på Seemgård, hvor han tærskede for kost og logis. [Igen 350 kilometer retur]. Han lod sit tøj blive på Seemgård og begav sig til egnen ved Fole og Rødding, men fik intet arbejde. Han tog tilbage til Seem og gik derfra til Ribe, hvor han lod sine klæder stå hos skomager Kruuse ved Sønderport, hvorpå han var forskellige steder i byen for at få landevejsarbejde. Dette fik han da endelig også, idet han påtog sig at harpe grus for 32 skilling pr. favn. Dette arbejde skulle han udføre i fællesskab med den gamle mand fra Tjæreborg, som nu var fundet myrdet.

Tilståelsen

Den ivrige fuldmægtig Wilmann, der var leder af efterforskningen og tillige dommer i sagen, foretog en undersøgelse af gerningsstedet allerede den 6. december. Der har ikke ligget sne

Træsko med beslag, 7 og 8 evt. af horn. Tegning fra Frifelt og Kragelund: Sognets Veteraner.

endnu, for pløjajorden lå blottet, og heri var træskosporene let genkendelige. Den egnsfremmede træskotype, hvis ene horn oven i købet havde en let genkendelig skævhed, var medbragt fra arresten, og ligeledes de støvler, som arrestanten havde haft i besiddelse. Man lagde ud på gården Gersdorffsgave og foretog derfra en rekognoscering ud i terrænet. Der blev fundet spor efter både træsko og støvler, og det blev nøje talt op, hvor mange skridt, der var gået og i hvilke retninger. For at gøre en lang historie kort, skal blot fastslås, at de to personer, der havde været i følgeskab tilsyneladende havde villet skyde genvej, »gå tværmark« som det hedder på lokalsproget, og da de nåede den grøft, hvori liget siden blev fundet, havde kun træskosporene ført derfra, og det i et forvirret løben rundt.

Nær gerningsstedet fandt undersøgelseskommissionen en pakke breve og en skudsmålsbog, som lå løselig nedgravet under noget sand, men de var dog ikke mere medtagne, end at man kunne læse, at brevene var udstedt til tre personer på Krogsgårds Mark og til smeden i Tjæreborg. Skudsmålsbogen på stemplet papir var fra 1827 og udfærdiget af pastor Nielsen i Allerup den 3. okt. samme år og lød på Jep

Hansen Ulvs søn, Hans fra Tjæreborg. Den var påtegnet af fem arbejdsgivere på Ribe-egnen i årene 1827-42. Den omtalte Hans Jepsen optræder ikke i sagen i øvrigt, og man må formode, at den myrdede har skullet bringe breve og bog til eller fra den pågældende som bud. Alle papirerne var indsvøbt i et karduspapir af den sort, som bruges til tobakken »sort G«.

Den myrdedes færd

Efter undersøgelserne i marken fortsattes forhørene i Ribe. Et nyt vidne havde meldt sig, nemlig en tjenestekarl Niels Jensen fra Nørboilling i Lintrup Sogn, som forklarede, at han den 26. november havde logeret i en kro nær Højer, hvor konen hed Kirsten og kroen lå på et hjørne. Her havde han fået natteselskab af en mand, der om morgenen fortalte, at han var kommet fra Sylt og agtede sig til sit hjem i Tjæreborg. De fulgtes nu mod Ribe til færgestedet ved Kringlum, hvor de overnattede ligeledes i én seng. Derpå gik de til Ottersbøl, hvor de skiltes, da den gamle mand ville kræve penge et sted, karlen gik til Rejsby, hvor han atter mødtes med den gamle mand, men da karlen blev endnu en dag hos sin søster i Rejsby, aftalte de, atter at

mødes i Ribe, hvor de dog ikke traf sammen.

Han fulgtes nu med en skrædder, som hedder Christoffer og var fra Kjærbøl op til Plantagen, hvor Christoffer sagde til ham, at han kunne følges hjem og overnatte såfremt han formedelst mørket ikke kunne finde videre, men karlen afslog dette tilbud, da han nok mente at han kunne finde vejen, skønt han tilstod, at det var temmelig mørkt. Han fortsatte da ad bemeldte vej, men ved ikke, hvor skrædderen blev af. Han blev imidlertid ked af at tumle rundt på landevejen og lagde sig ind hos Hans Fourup, da han passerede dennes ejendom og måtte banke ham op og forlod igen dette sted om morgenen for at gå til sit hjem. Her hørte han, at en mand fra Sylt skulle være funden død ved Ribe. Først ved ny gennemrejse sønder på for at søge arbejde, erfarede han den myrdedes navn og blev klar over, at det var den samme, han havde fulgtes med. På gentagne spørgsmål forsikrede han på det helligste, at de ikke havde talt sammen, mens han var her i byen.

Karlen føjede altså ikke noget væsentligt til sagens opklaring, men hans bemærkning om skrædderen ved navn Christoffer er interessant, som jeg skrev om den mundtlige erindring i indledningen.

Tilståelse

Den 7. december fortsattes undersøgelserne i sagen. Retten blev sat i Ribe Bys Fattighus, hvor den arresterede Andreas Andersen Storgaard blev ført frem »løs og ledig« det vil sige uden lænker eller håndjern.

Fuldmægtig Wilmann spurgte først, om han var tilfreds med forplejningen i arresten, og fik positive svar. »Karlen kunne nok spise den mad, der blev ham forebragt.« Derefter spurgte Wilmann, hvorfor karlen stod med foldede hænder og fik det overraskende svar, at karlen troede, at det var hans pligt at stå således overfor

øvrigheden. Han blev nu spurgt om sit kendskab til drabet på den mand, som han havde fulgtes med og havde afkøbt et lommeur på gaden og modtaget betaling derfor sammesteds. Han forklarede, at de to var gået hver til sit efter urhandlen, han havde selv taget en snaps hos Søren Christensen og var derpå alene gået ud af byen over marken til Mikkell Frandsens hus på Kjærbøl Mark og derfra til Hans Christian Nielsens hus, hvor han kom kl. 6½ og hvor han overnattede.

Forhørsdommeren fandt i denne forklaring en unøjagtighed i forhold til, hvad tidligere vidner havde forklaret, og foreholdt ham det løgnagtige i hans forklaring, da Søren Christensens hustru vil aflægge ed på, at han ingensinde har været ene i deres hus og navnlig ikke om aftenen i skumringen, og at tvende borgere her af staden bevidner at have set ham gå ud af byen sammen med den gamle mand fra Sylt. Han blev forevist, hvorledes hans træsko svarede til de sår, den afdøde havde i ansigtet og tindingerne, og skønt han måtte tilstå, at de svarede til hinanden, svarede han med en fræk og tilsyneladende ligegyldig mine, at der kunne være andre træsko mage til hans. Han blev gjort opmærksom på, at hans svar ville have stor indflydelse på den straf, som han efter landets love havde gjort sig skyldig til. Dommeren, rettens skriver og vidnerne lagde mærke til, hvor ofte arrestanten skiftede farve, når spørgsmålene nærmede sig, hvorledes den afdøde var kommet af med livet.

Arrestanten fortalte, at han en formiddag i Ribe havde truffet en mand fra Sallingland, som havde været i Husum med stude, og nu agtede sig hjemad. Denne havde samme slags træsko, som dem, han selv bar. Der var en del snak frem og tilbage vedrørende henholdsvis fladbundede og hovede træsko, og arrestanten sagde, at hans var blevet »hoved« d.v.s. beslået under hovophøj-

ningerne i sålen, på Seemgård af en karl ved navn Henrik, der er tysker af fødsel. Da dommeren, Wilmann, forklarede, at han var »moralsk overbevist om« at arrestanten måtte være viden- de om, hvorledes den gamle mand var dræbt, faldt arrestanten i gråd og fik lov at »sætte sig og lade Tårerne lette hans tilsyneladende beklemte Hjerte«. Han blev efter en pause spurgt, om han ville forklare årsagen til sin gråd, og dommeren lod ham »stå for Protokollen siddende på en Stol«.

Han forklarede da omstændeligt sine skridt den pågældende dag og nåede omsider grøften på marken sammen med den gamle mand. Der havde den myrdede begyndt i en skældende tone at sige, at arrestanten var en »Slyngel og en Skider« og bebrejdede ham for at han have været årsag til at han, den gamle mand, havde påtaget sig grusarbejdet for en alt for ringe beta- ling, og så vedblev han med sine skældsord, sig- telser og misfornøjelse, indtil de kom til mark- skelgrøften. Arrestanten var sig bevidst ikke at have forurettet den gamle mand, thi betalingen for arrestanten for dette grusarbejde og akkor- den herved var ens for begge.

På deres vej passerede de hen over nogle grøf- ter, hvor arrestanten hjalp den gamle mand over. Da de nu kom til bemeldte markskelgrøft, hvor arrestanten var kommet lidt forud for den gamle mand og blev »ankaldt« af denne. Og mens den gamle mand stod i grøften og lænede sig frem for at komme op af denne igen, spar- kede arrestanten ham og slog ham i hovedet med sine træsko, så den gamle mand faldt om i grøften. Arrestanten forsikrede ikke at kunne huske, hvor mange spark med sine træsko han tilføjede den gamle mand. Da denne ikke gav lyd, formodede arrestanten, at han var død eller bevidstløs. Arrestanten forsikrede, at han ikke havde haft sine træsko i hænderne, men alene sparket med dem. Desuden gav han tre slag med sin stok, et i ansigtet, et på ryggen og et på hans

kasket, hvorved denne fløj over på marken. Han gik derpå tilbage ad samme vej de begge var kommet, men gik da alene på grønjord, hvor sporene ikke kunne ses. Han var ikke kommet langt, da han vendte om for at se, om den gamle mand var død. Han befandt da, at han var det, hvorpå han undersøgte lommerne og bemægti- gede sig

- 1 et søvlommeur med messingkasse,
- 2 en tobakspibe med hoved og svampedåse af porcelæn med messing- eller nysølvbeslag,
- 3 en pakke papirer,
- 4 en sortsmudsig lærredspung med 8 Rigsdaler holstensk kurant, 2 hele specier, 1 $\frac{3}{4}$ skilling i lybsskillingstykke, hvorefter han havde forladt åstedet igen. Papirerne lagde han under noget sand, da han ikke havde brug for dem.

Spørgsmål: Om ikke arrestanten havde tilføjet den gamle mand hans død for at komme i besid- delse af hans ur, penge og pibetøj?

Svar: Nej han havde ikke fjerneste tanke om at tilføje manden skade førend det første spark og havde ikke lyst eller plan om at komme i besid- delse af den gamle mands ejendele, men alene havde tilføjet slagene som følge af mandens dril- lerier og »opirren« af ham.

Spørgsmål: Hvornår var tanken om at sætte sig i besiddelse af den gamle mands gods opstået?

Svar: Da han kom tilbage for at se om den gamle mand var død eller ej.

Spørgsmål: Var der ikke blod fra manden på arrestantens klæder, træsko eller stok?

Svar: Han havde »aldrig intet« blod bemærket og havde intet foretaget sig for at vaske sig af.

Mere på samvittigheden?

Fuldmægtig Wilmann havde større overblik end til at lade sagen ende hermed. Han var vidende om en anmeldelse, gjort af et fruentimmer kort tid forud. Den nu grebne Andreas Andersen

Storgaard kunne tænkes at være gerningsmand til endnu en forbrydelse.

Fruentimmeret, Mette Marie Enevoldsdatter af Lindknud, havde været i tjeneste på Grønnebækgård i Gram Sogn, men havde forladt sin tjeneste for at lade sig lægge i kur på sygehuset i Ribe for syfilis. Den 25. november var hun spadseret igennem Seem Sogn, og havde forsøgt at få vognlejlighed ved Gelsbro med nogle karle; men da den pris de forlangte, var for høj, gik hun videre. Kort efter blev hun indhentet af en grov og førladen karl, som hun ikke kendte. Han slog følge med hende. Han trak hende til side i en lavning, hvor han kastede hende omkuld og ville ligge hos hende og bedrive utugt med hende. Han tog hendes klæder op, skønt hun modsatte sig dette, og således fik han sin vilje, hvorpå han gik bort. Hun havde da været i besiddelse af 3 Rigsdaler Holstensk kurant, 4 mark, en femskilling og 2½ skilling og nogle 1-skillinger indsvøbt i papir. Papiret var bundet ind i et fransk shirts tørklæde, der var rødt i bunden og havde grønne og lyseblå tætsiddende blomster, og som hun havde i sin hånd. Da karlen var borte, var tørklædet intetsteds at finde. Karlen havde spurgt, hvad der var i tørklædet, og hun havde sandfærdigt fortalt, at det var hendes løn. Karlen ville have pengene, og satte knæet for hendes bryst. Da karlen forlod hende, løb han. Hun kunne ikke give noget signalement af ham; men det forekom hende, at han havde kasket med lådent foerværk. De tørklæder, som er blevet arrestanten Andreas Andersen Storgaard fratagen, blev nu forevist den bedragne og bestjålne pige, men hun kunne ikke vedkende sig nogen af dem. Så selv om signalementet godt kunne passe på Andreas Andersen Storgaard, og selv om han godt kunne have været på sin omtalte tur til Fole den pågældende dag, så kunne Wilmann dog ikke bevise, at han havde forøvet noget imod fruentimmeret fra Lindknud.

Pressen skrev

Ribe Stifts Tidende 12. december 1842:

»Det i Nærheden af Byen forøvede Mord havde vakt en almindelig Uro og Bekymring, og så meget mere glæder det os at kunne melde, at Gerningsmanden ikke vil undgå den Straf, han har forskyldt, idet han har tilstået, at han har forøvet Mordet. Dette Resultat skyldes fornemmelig den i Overauditør Borgmester Høyers Fraværelse konstituerede Fuldmægtig Wilmanns rastløse Virksomhed i at fortsætte Forhørene og den Konduite, hvormed ethvert Svar, der kunne lede til Opdagelsen, af ham blev forfulgt. De nærmere Omstændigheder ved Bekendelsen og Gerningen er os meddelte at være følgende: Den anholdte Person, Andreas Andersen Storgaard fra Morsø (24 År gammel) benægtede at have begået Mordetsåvel under Examinationen, da det fundne Lig af den 60årige Anders Vad fra Tjæreborg i Onsdags blev ham forevist, som, da han i Torsdags blev ført ud på Marken, hvor Liget var fundet, og hvor Sporet af hans Træsko, der havde en særegen Form, blev ham forevist. Men i Fredags Eftermiddags blev arrestanten ved den fortsatte Examination bragt så vidt, at han pludselig brast i Gråd. Efter at Inkvirenten dernæst havde givet ham Tid til at fatte sig, blev han atter tilspurgt og tilstod da, at han havde givet Anders Vad et Spark i Hovedet, idet denne ville krybe op af en Grøft, de skulle over, samt tre Slag med en Stok, hvorpå Morderen havde forladt ham; men straks efter var han vendt tilbage, og da han fandt den gamle Mand død, havde han frataget ham, hvad han havde hos sig af værdi. Morderen har fremdeles anført, at Gerningen blev foranlediget ved den Myrdedes Skældsord og irriterende Opførsel mod ham på deres Vandring«.

(Artiklen bragtes ordret citeret i Berlingske Tidende den 16. december.)

Berlingske Tidende omtalte sagen igen den

21. august 1843 med oplysning om, at dødsdom var afsagt i sagen. I denne artikel kaldtes den myrdede fejlagtigt Anders Henriksen.

Ribe Stifts Tidende skrev den 27. oktober 1843 at landsoverretten i Viborg havde bekræftet dommen, og atter den 20. december samme år, at også højesteret havde bekræftet dommen, men at et kongeligt reskript havde mildnet denne, så at den dømte nok skulle halshugges, men han skulle befries for, at hans krop og lemmer skulle lægges på hjul og stjele.

Dødsdømt

Dommen hjemles i Christian den 5. Danske Lovs sjette bog, sjette kapitel hvori der står:

»Hvo, der dræber anden og dette ikke sker af våde eller nødværge, bøder liv for liv«. Det var fire år forud for, at Christian den 5. Danske Lov blev erstattet af Grundloven. I samme lov var forordnet landets præster i anden bogs 7. kapitel, som hedder »Om præsters embede med husbesøgelse, omsorg for de fattige, syges og misdæderes besøgelse«. Her i den 7. paragraf står:

»Præsterne skulle ofte besøge Misdædere, som for deres Misgerninger på deres Liv sidder i Fængsel, at de kunne undervise samme til deres Synders Bekendelse og Guds Nådes Tilflugt, at de retteligen kunne beredes til Nadverens Sakramentes annæmmelse, som dem, om de begærer, en eller to Dage før de rettes skal meddeles«.

Loven præciseredes yderligere ved en senere, i 1761 udstedt forordning.

Pastor Thurah ved Ribe Domkirke, som havde fået til opgave at være sjælesørger for Andreas Storgaard, havde øjensynlig haft held til at påvirke ham, så at han aflagde tilståelse om noget, som i øvrigt ikke kom til at påvirke dommen.

Der må senere være indgivet appelansøgning til Kongen, for oprindeligt havde det jo været

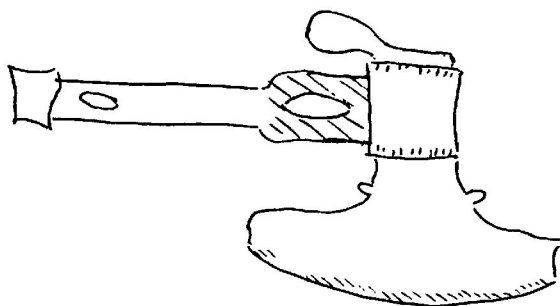
meningen, at Andreas Storgaards skulle lægges på hjul og stjele. Men en forordning af 3. januar 1844 fra den kongelige hånd fritog ham for denne vanærende tillægsstraf.

Henrettelsen 26. januar 1844

Ribe Stiftstidende skrev den 18. august 1843:

»Underrettsdommen i den bekendte her i arresten hensiddende Morder Andreas Andersen Storgaards sag blev afsagt den 31. forrige Måned, og blev han dømt til at bøde Liv for Liv efter Lovens 6-6-1, da han, uagtet meget taledede for, havde forøvet Gerningen med Overlæg, ikke var at bringe til at tilstå dette, men anførte, at alene hidsighed, foranlediget ved den Myrdedes Skældsord og Drilleri, havde bragt ham til at udføre drabet. Imidlertid har Forbryderen ved religiøs Påvirkning, nu da den befalede Religions-Undervisning er påbegyndt, begæret sig på ny stillet for Forhør, og har aflagt den skrækelige Bekendelse, at han med fuldkomment Overlæg har forøvet Mordet på Anders Henriksen, ikke i Hidsighed, men ene og alene for derved at komme i Besiddelse af hans Gods, i særdeleshed et Lommeur, som han også frarøvede A. Henriksen efter Mordet. Han har derhos forklaret, at han havde tilbageholdt denne Bekendelse i den Formening, at han derved kunne blive fritaget for at lide Dødsstraffen, og at det var hans Agt først at fremkomme med samme, når han endelig fik Vished om, at han skulle miste Livet«.

Formodentlig har flere af landets aviser end Stifts Tidende og Berlingske Tidende bekendtgjort henrettelsen, for denne havde samlet en enorm tilskuerskare. Henrettelser var ikke så sjældne endda, der havde indenfor de seneste år været endnu en på egnen, men ligefuldt trak det publikum. Også skoledrengene i Ribe Katedralskole ville gerne opleve det barske skue; men rektor forbød dem at forlade skolen før normal

Denne økse tilhørte Københavns bøddet og blev bl.a. brugt ved eksekutionen af grev Struense. Den er næppe anvendt i Ribe i 1844, men giver et indtryk af redskabets type.

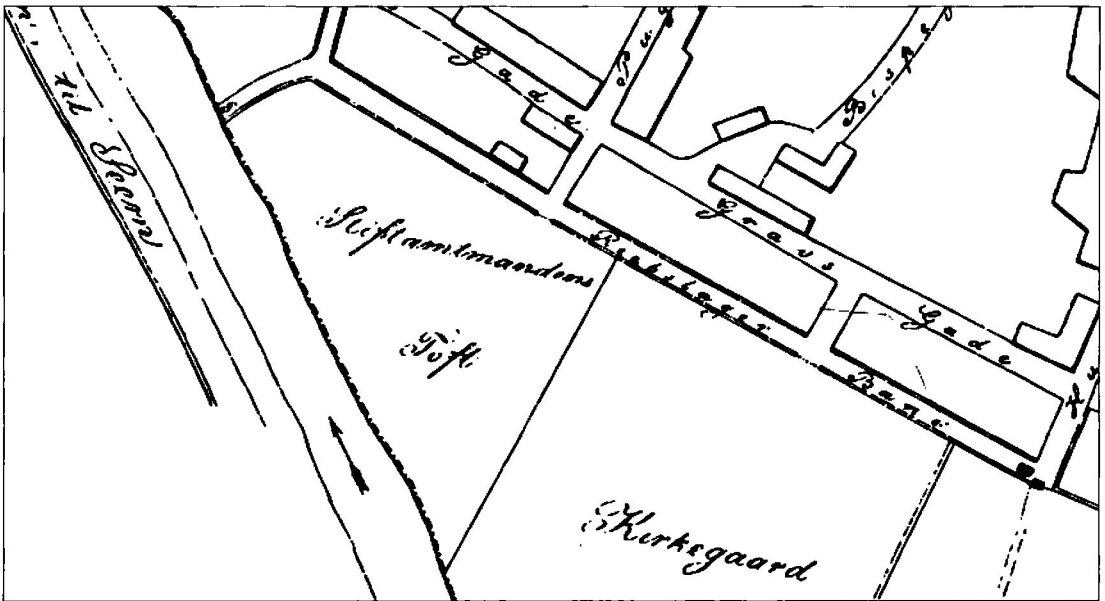
skoletids ophør. Men derpå var de heller ikke til at standse, som det fortælles i en erindringsbog om den senere biskop Christian Koch:

»Enkelte større Begivenheder i Byens Liv indtraf i disse År. En af dem var Ribes sidste Henrettelse. En Karl, som tjente på Seemgård, havde myrdet en Mand i Farup. Han blev halshugget på Galgebakken Nord for Byen. Da Henrettelsen fandt Sted noget før Skoletidens Slutning, bad Disciplene Rektor om at få så tidligt fri, at de kunne nå at komme med blandt de mange Tilskuere. Det blev dem fornuftigvis nægtet; men så snart der var ringet ud, styrtede de af Sted derud. På Plantagevejen kom der en Vogn imod dem, hvori Herredsfogden sad i Uniform og Pastor Thura i Ornat. De forstod, at alt var forbi; men hvad der gjorde et dybt Indtryk, var, at Pastor Thuras Ansigt var lige så hvidt som hans Pibekrave. Det efterlod i al Fald hos Christian [Koch, senere biskop i Ribe] en Følelse af, at det var godt, de ikke fik andet at se af Henrettelsen end Blodet på Galgebakken«.

Ribe Stifts Tidende skrev 26. januar 1844:

»Andreas Andersen Storgaards henrettelse fandt Sted i dag Formiddag på en Høj vesten for

Plantagerne, hvor Borgervæbningen dannede en Kreds, og hvor en stor Menneskemasse var forsamlet. Delinkventen vågnede i morges Klokken 5; han ytrede til Arrestforvareren, at han var misfornøjet med sig selv over at have sovet så længe, takkede denne for al hans Godhed imod ham og anmodede ham om at lade Skarpretteren udføre Henrettelsen så hurtigt og godt, som det var ham muligt, han skulle nok ligge rolig. Herefter beskæftigede han sig med religiøse Betragtninger. Klokken 10 førtes han til Retterstedet på en åben Vogn; han var synlig bevæget og havde hele Vejen Blikket vendt mod Himlen. På Retterstedet oplæste Hr. overauditør, Borgmester Høyer med lydelig Stemme Dommen, hvorved Delinkventen kom i stærk Bevægelse; derefter talte Hr. Pastor Thurah, som han selv havde valgt at berede sig til Døden, nogle trøstende Ord til ham, hvorved han øjensynlig blev meget beroliget; han trak selv sin Trøje af og gik med Rolighed og Fatning hen og lagde Hovedet på Blokken. Men – vi må højeligen beklage, at Skarpretteren, der før har vist Færdighed i sin rædsomme Kunst, foruden det første Hug måtte skære, gribe fat i Håret og hugge nok en Gang, hvilket naturligvis ikke kunne andet end vække almindelig Rædsel og Afsky. Visseligen var Delinkventen død efter det første Hug; men det kan dog i Sandhed ikke være nok. Vi kunne ikke afgøre, om Skarpretteren kan undskyldes. Delinkventen var meget stærkt bygget og havde en ualmindelig tyk, kødfuld Hals, og han bevægede Hovedet lidt, da det første Hug faldt; men hvorfor havde Skarpretteren ikke søgt at forhindre det sidste, hvortil der dog vistnok gives Midler. Vi kunne ikke afgøre om den omstændighed, at Blokken var meget smal, og at den kun var sat ned i løst Sand, kan have bidraget til dette afskyelige Skuespil; men herpå kunne jo i så Fald også have været rådet Bod. – Kan denne barbariske Straf ikke afskaffes, så

Kort over »Stiftamtmandens Toft«. Ole Degn: Ribe-Atlas.

burde den visseligen også udføres ved en Maskine, for at forhindre, at Henrettelse ikke få Udseende af Slagteri, hvorpå man desværre har flere Eksempler«.

Berlingske Tidende bragte artiklen ordret citeret den 29. januar 1844.

Den sidste offentlige optegnelse om begivenheden var indførslen i kirkebogen for Ribe Domkirke :

26. januar (1844)

»Andreas Andersen Storgaard, født i Sundbye, Soelberg Sogn på Morsøe, uægte Søn af Fruentimmeret Johanne Lauridsdatter, Arrestant i Ribe, (25 År gammel). Blev ifølge Resolution af 3. januar 1844 henrettet, fordi han havde ihjelslået Anders Henriksen Wad. Hans afsjælede Legeme blev begravet i Stiftamtmandens Toft ved siden af Kirkegården«.

Ifølge kongelig forordning af 1737 skulle henrettede forbrydere nedsættes i kirkegården uden ceremoni med mindre de som en del af straffen skulle nedgraves under retterstedet. Det er uvist, hvorfor denne forbryder netop blev begravet udenfor indviet jord. I øvrigt er denne kirkegård senere udvidet hen over dette gravsted, så at eventuelle uformuldede rester af Andreas Storgaard nu hviler indenfor kirkegårdsdiget.

Efterspil

I indledningen fortælles om, at et ægtepar fra Brørupkanten havde tvunget deres datter til at drikke den henrettedes blod. Der er tilsyneladende ikke andre vidnesbyrd om, at dette fandt sted i dette tilfælde. Man kan formode, at den omtalte landsbyskrædder Christoffer Nielsen Bondegaard eventuelt selv kendte de pågældende folk fra Brørupkanten, eller måske hans kone

gjorde. Hun var fra Tirstrup ved Brørup og har haft mulighed for nogen lokalkendskab. Der eksisterer dog også den mulighed, at erindringen er blevet blandet sammen med en anden henrettelse, som fandt sted indenfor Ribe Amts område et lille årstid forud, hvor Elisabeth Andersdatter fra Egtved blev henrettet på Hvolbøl Mark ved Kolding for at have myrdet sin mand med arsenik. I avisreferatet i Ribe Stifts Tidende den 6. februar 1843 afsluttes med: »... også her [havde man] det væmmelige Syn, at tvende Personer drak af den Henrettedes Blod, hvilket efter den almindelige Overtro skal kunne helbrede især for Slagtilfælde«.

At det ækle bloddrikkeri fandt sted andre steder i landet er der adskillige uomtvistelige vidnesbyrd om. H. C. Andersen skrev i romanen »Kun en Spillemand«:

»Der er et middel,« sagde hun, »det har aldrig slået fejl!« og hun nævnede dette almuens universalmiddel, som en nyere slægt måske vil tro opfundet i en Eugen Sue's hjerne; men for endnu ikke så mange år tilbage virkelig benyttedes her i Danmark: det væmmelige, at føre det ulykkelige barn hen på et rettersted, og der, hos forbryderen, udbede sig tilladelse til at måtte drikke af hans varme blod, når hovedet var skilt fra kroppen«. ³

H. C. Andersen havde selv oplevet et sådant skue, da han som skoledreng i 1825 havde fået fri sammen med nogle af sine skolekammerater og var taget fra Slagelse til Skælskør for at se en 3-dobbelt henrettelse. Han skrev i »Mit livs Eventyr«: »Jeg så der en stakkels syg, hvis overtroiske forældre – for at han kunne helbredes for slag – lod ham drikke en skål af den henrettedes blod. Og så løb de i vild fart med ham, til han sank til jorden«. ⁴

Morderens personlighed

Når man læser beskrivelsen af Andreas Storgaard, lader man et billede placere sig i bevidst-

heden af en plump og grov karl, tyk og primitiv. Hans gerninger og færden understreger dette billede. Men der ligger også en ulykkelig skæbne gemt under det plumpe ydre. Man bemærker, hvor ofte han opgiver at være gået hjem til sin mor på fattiggården, selv i sin manddom. Han travede det meste af Jylland igennem for at komme hjem et par dage og være sammen med hende, så man må regne med, at han var nært knyttet til dette fattige hjem. Helt uden følelser har manden altså næppe været. En opvækst som fattighusdreng, tilsidesat og uden mulighed for at hævde sig, kan have indkapslet ham i et aggressivt ydre og gjort ham hyperfølsom for andres kritik. Han havde haft en rulle solidt engelsk klæde med sig, som må formodes at være til moderens brug. Udsigtsløsheden i hans stilling som dybt forarmet medlem af landproletariatet, der alene havde sine legemskræfter at falde tilbage på og ikke kunne gøre regning på at sætte foden under eget bord nogensinde. Næppe en gang giftermål kunne der blive tale om.

Der er ikke helt overbevisende indicier for, at det var ham, der havde overfaldet, voldtaget og bestjålet pigen på Varming Hede; men det er alene pigens forvrølede vidnesbyrd, der forhindrer videre anklage i denne sag. Efter pigens beskrivelse af voldsmanden og efter Andreas Andersen Storgaards egen forklaring om, at han havde været i Fole den samme dag, hvor forbrydelsen fandt sted, kunne ellers nok anspore til mistanke. Fuldmægtig Wilmann har dog ikke forfulgt denne sag. Måske har han indset, at der ikke var mulighed for at få et fornuftigt svar ud af den syfilitiske pige. Havde Andreas Nielsen Storgaard været hendes voldsmand, var han desuden blevet smittet med kønssygdommen; men da anklagerne imod ham allerede var så mange, at han næppe kom på fri fod igen, havde det ingen betydning.

De afstumpede svar, han gav og hans udygtighed i at lyve for arrestforvareren, da han blev pågrebet i Lyhne Kro viser, at han slet ikke kan have været en forhærdet forbryder, og der anføres heller ikke andre vidnesbyrd imod ham fra hans tidligere liv. Trods henvendelse til lokalarkiverne på Mors er der ikke indløbet noget svar på, om Andreas Storgaard tidligere havde været straffet eller anklaget. Mon ikke det bare slog klik for ham, da han stod derude ved grøften og fik dænget skældsord over sig af den gamle mand fra Tjæreborg?

Andreas Storgaard var modtagelig for pastor Thuras belæring og kristelige påvirkning af ham, mens han sad fængslet. Han indrømmede, – såfremt det ikke er et resultat af forvirring over de gentagne spørgsmål – at han havde haft ransmands gerning i tanken, da han slog sin følgesvend ihjel. Indrømmelsen fik dog ikke følger, da den idømte straf ikke kunne skærpes alligevel.

Dommeren

Fuldmægtig Peter Lorensen Wilmann var født i Ribe 1809 som søn af en saddelmagemester. Hans embedsmæssige karriere begyndte i København, hvor han var sagførerkontorist i nogle år, inden han kom til Ribe, hvor han arbejdede på herredsfogdens kontor. Det var i den periode, at han var konstitueret som byfoged, mens den lovlige borgmester og byfoged havde forfald. Senere kom han til Varde, hvor han blev forstander for Varde Hospital, senere branddirektør. I perioder var han konstitueret birkedommer på Vesterland-Föhr og i Varde. Han døde i Varde 1863.

Retsopfattelsen

Når journalisten ved Ribe Stiftstidende kritiserede bødlen for halshugningen, så ser det ud som om han i princippet både anfægtede døds-

straffen som straf og måden, hvorpå den blev eksekveret i det aktuelle tilfælde.

I 1844 gjaldt endnu Christian den Femtes Danske Lov, hvis straffeparagraffer var prægede af retfærdighedsopfattelsen, som den havde været i årene op til 1684, da loven blev affattet. Straffene skulle tjene til dels at befri samfundet for en farlig borger og dels til at mildne Guds fortørnelse over menneskenes slette gerninger og derved medvirke til at afvende hans hjemsegelse af landet med krig, pest og andre ulykker. I løbet af oplysningstiden var der hyppigt stillet spørgsmål til strafferettens rimelighed, og benådningsansøgninger bønherstes i vidustrækning af kongerne. Især blev æreskrænkende straffe og tillægsstraffe næsten altid annullerede efter ansøgning. Fra 1791 bortfaldt henrettelse med sværd, som ellers havde været anset som mindre æreskrænkende end henrettelse med økse, »såsom både Retfærdighed og Billighed tilsige, at Forbrydere, i at straffes, ej bør være udsatte for større Lidelser, end dem, som ere en nødvendig Følge af den Straf, de efter Loven ere dømte til at udstå, ...« Andreas Andersen Storgaard slap derfor for at blive lagt til offentlig udstilling på hjul og stejle efter sin død. Dødsstraffe blev eksekverede i Danmark indtil 1892 og bortset fra den korte periode efter Anden Verdenskrig, blev den ikke anvendt førend denne strafs endelige ophævelse i 1978.

Efterskrift

Det vil formodentlig være muligt at finde frem til, hvilke udgifter Ribe Købstad havde af at lade denne eksekution foretage. Man måtte leje en skarpretter udefra, hvis regning må kunne findes blandt stadens øvrige embedspapirer, ligesom øvrige udgifter vedrørende fængsling, arrestation etc. må kunne findes. Når regningen fra skarpretteren findes, kan man endvidere identificere, hvilken af de to skarpretterøkser, der

findes i Danmark, der blev anvendt. På grund af den stadig mere bureaukratiserede procedure vedrørende fjernlån af materiale fra statens arkivvæsen, har det ikke været muligt at tage dette sidste skridt i denne sag.

Noter:

- 1 »Drivejen« side 143.
- 2 Nørgaard, Andreas Pedersen: »Træk af Seem Sogns Hjemstavshistorie« U.å. side 24-25. og Mulvad side 201.
- 3 Andersen, Hans Christian: »Kun en Spillemand«, kapitel 8.
- 4 samme: »Mit Livs Eventyr«, kapitel 3.
5. Se Feilbergs Jyske ordbog, opslag »100«

Kilder:

- Andersen, Hans Christian: Kun en Spillemand. 1837.
Samme: Mit livs eventyr. 1855.
Frifelt, Salomon m.fl.: »Sognets Veteraner«, 1946.
Lindhardt, Charlotte (red.): »Drivejen«, udg. 2006.
Schou, Jakob Henrik: Chronologisk Register over Kongelige forordninger og Aabne Breve samt andre trykte Anordninger, som fra Aar 1670 ere udkomne. Bd. 3 og 10

- (1795), Alfabetisk Register til samme, 1. Part (1823).
Falk-Jensen og Hjorth-Nielsen: »Candidati og Examinati Juris 1736-1936«. Kbh. 1958.
Alstrup, Erik m.fl. (red.). Dansk Kulturhistorisk Opslagsværk, art. Straffe.
L.J.Koch: Under Præstegårdens Tag. (1948).
Schyth, S. (red.): Kong Christian den Femtes Danske Lov. (1856).
Muldvad, Søren: Seem Sogn. 1997.
Ribe Stifts Tidende, nævnte datoer.
Landsarkivet for Nørrejylland: Ribe Købstad og Riberhus Birk, justitsprotokol 1805-1855. (B 85 E-4) og Ribe Politirets Protokol 1842-1845. (B 85 E-54)
Feilberg, H. F: Ordbog over jyske almuesmål (1886-1893)

Søren Mulvad, Varming Vesterby 9 6760 Ribe. Født 1948. Lærer. Har tidligere skrevet artikler i Fra Ribe Amt. Seem Sogns historie 1997, en lang række artikler i ugeblade og tidsskrifter, samt flere teaterstykker for børn og voksne.